

Uit de Vogelbladen

Een duik in de tijdschriften

Samengevat door Paul Keuning

'Gezenderde kerkuilen in de Zaanstreek'. Rein Beentjes van de werkgroep Roofvogels en Uilen Vogelbeschermingswacht 'Zaanstreek' schrijft in het decembernummer van De Kieft hoe een aantal kerkuilen een rugzakje kreeg.

De auteur van dit artikel houdt zich bezig met het inventariseren van de kerkuilen (22 kasten) en torenvalken (28 kasten), samen met Michiel Kok. April 2017 begon met een normale ronde langs alle kasten in Assendelft, Westzaan en Zaandam-West. Het gaat om het gebied aan de westkant van de Zaanstreek.

Kerkuilen met een rugzakje

Jasja Dekker is dierecoloog en hij doet onder andere onderzoek naar het gedrag en het voedselpatroon van de kerkuil. Met de zender wordt geregistreerd op welke plekken de uil jaagt. Een van de prooien van de kerkuil is de zwaar beschermde Noordse woelmuis, die volop voorkomt in de Zaanstreek. Die houdt juist van een kletsnatte, moerasachtige omgeving.

Rein en Michiel hebben vooraf wel degelijk besproken wat de voor- en nadelen konden zijn van dit zenderonderzoek. Het blijft toch enigszins een beperking van de bewegingsvrijheid voor deze uilen. Belangrijke voorwaarde was dat de zender enige tijd na het verlaten van het nest vanzelf zou afvallen. Dat kan door verteerbare garens toe te passen. Besloten werd om zich te richten op twee kerkuilenkasten.

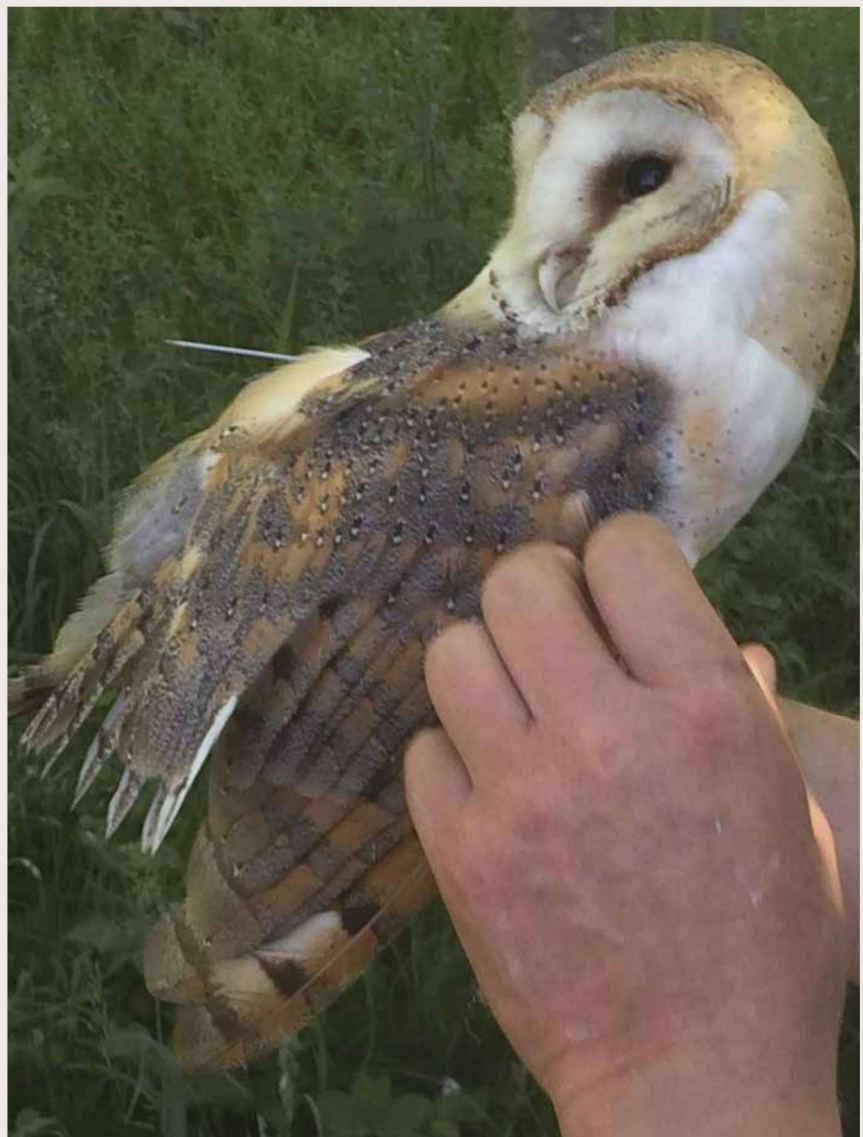
Begin van het onderzoek

Eind april kon uit een hoop muizen in de beoogde kasten de conclusie getrokken worden dat ze in gebruik waren genomen. Jasja kon dus ingeschakeld worden. Om het ouderpaar te kunnen zenderen, moeten ze beiden vrijwillig zo nu en dan het nest verlaten. Daardoor is het in de eerste weken na het uitkomen van de eieren niet mogelijk om ze van een zender te voorzien, want moeder uil blijft in het begin voortdurend in de kast. Ze is er om de muizen uiteen te

scheuren en ze aan de jongen te voeren.

Kerkuil

Op 26 mei was het toch zover dat Jasja met enkele andere leden van de

vogelbeschermingswacht aan het werk kon. Moeder kreeg heel zorgvuldig de zender op haar rug aangebracht. Er werd op gelet dat de zender op geen enkele manier de vliegbeweging in de weg zou zitten. Ook werden de vijf jongen geringd. Opvallend was dat een van de jongen een masker van aangekoekt vuil had. Dit werd voorzichtig nat gemaakt en verwijderd.

Zender overplaatsen

Na een week werd de zender die bij de vrouw was geplaatst overgezet naar het mannetje. Dat moet 's nachts gebeuren, want dan is deze heer in de buurt. Echt een geduldwerkje! Het vrouwtje verlossen van haar zender kon kort na elf uur zonder problemen gedaan worden. Maar daarna was het wachten geblazen tot 4 uur 's nachts voordat het mannetje zich aandiende. Het geheugenkaartje van de zender werd ook vervangen, zodat nu de vliegbewegingen van de vrouw in beeld gebracht konden worden. Soms ving ze haar muizen dichtbij de kast, meestal gebeurde dat verder weg.

Indringers, kindermoord?

Een week later trof Jasja een ravage aan in de kast. Hij wilde de zender van de man verwijderen om hem uit te lezen, maar hij trof vijf dode jongen aan, één was zelfs onthoofd. De valcamera in de kast, die elke binnenkomst van een uil fotografeert, had een vreemde man-uil in beeld gebracht. Die was het gevecht aangegaan. Ook dit is natuurlijk gedrag, wel jammer dat dit nu uitgerekend bij deze kast moest gebeuren!

Jasja meldde dat een paar dagen hierna een paring had plaatsgevonden en dat deze niet de 'eigen' man betrof. De tweede kast

In deze kast minder problemen, hier werd slechts een jong groot gebracht. Bij deze ouders werden onder het toezien oog van een inspecteur zenders geplaatst. Het uitwerken van de via de zenders verkregen gegevens moet nog gebeuren door Jasja en zijn compagnon Stef van Rijn.

Naast deze kasten met gezenderde uilen waren er nog zes broedsels met in totaal 27 jongen.

Wat was er nog meer interessant in de vogelbladen?

De Domphoorn jrg. 52 (4) december 2017, *Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden'*.

Onder de titel 'Samen eten', beschrijft Jolande Lemcke hoe ze in de herfstvakantie in de Franse Pyreneeën getuige was van het tot op het bot kaal plukken van een koe door een flinke groep gieren. Een indrukwekkend spektakel.

Dutch Birding jrg. 38 (6) 2017, *Tijdschrift over palearticische vogels. Jaaroverzicht van zeldzame vogels in Nederland in 2016*.

Ik ga niet alle 374 soorten noemen. Bijzondere watervogels: brilzee-eend, marmereend, ringsnaveleend, kleine topper, buffelkopeend en de blauwvleugeltaling. Er werd een recordaantal ralreigers gezien, 16 stuks. Op het strand verder een steltstrandloper, een Bairds- en een Bonapartes strandloper, een kleine geelpootruiter en een grijze strandloper. Een grauwe klauwier vind ik al bijzonder, helemaal mooi om een masker- en een Daurische klauwier waar te nemen! Wel eens van een kroonboszanger gehoord? Of een Raddes boszanger of een Noordse boszanger? Werden allemaal gezien in 2016. Lees het complete overzicht er maar op na in Dutch Birding. Voor de vogelaars met speciale interesse voor de goudgele nachtzwaluw kan ik het artikel van Daan Drukker aanbevelen. Hij zag ze in de Westelijke Sahara (Marokko). Recente waarnemingen in onze omgeving: buffelkopeend in het Eemmeer (september) en natuurlijk de ralreiger in de Eempolder afgelopen zomer. Ook de velduilen aldaar staan in het rijtje bijzonderheden.

De Grauwe Gans jrg 33 (3) nov. 2017, *Vogelwacht Flevoland*.

Victor Eggenhuizen zijn column gaat over de waarneming van een keizerarend op 4 oktober. Samen met zijn vader Ton zag hij hem in de buurt van Zwolle.

Nicolette van der Ben met 'Raamslachtoffers'. Binnen een paar weken zag de auteur diverse vogels die hard in aanraking waren gekomen met het harde spiegelende oppervlak van grotendeels glazen gebouwen. Gelukkig niet allemaal met fatale

afliep. Het avondlicht trekt vogels als watersnip, ijsvogel, kruisbek en kee aan. Zwarte vogelsilhouetten hebben in de avond geen afschrikkende werking. Terugbrengen van de doorzichtigheid van onze moderne stedenbouw helpt wel door het aanbrengen van patronen als cirkels, horizontale of verticale lijnen. Alle denkbare motieven kunnen deze botsing tussen mens en natuur (vogels) voorkomen. Inge Hagens, coördinator vogelmonitoring Marker Wadden, doet verslag van de broedvogeltellingen op dit stuk nieuwste natuur in het Markermeer. Voor het tellen op zo'n uitgebreid bouwterrein met eilanden in aanleg kan niet eenvoudig een telschema met datums opgesteld worden, want het weer, of hoofdaannemer Boskalis (vanwege de veiligheid), kunnen roet in het eten gooien. Een BMP-telling was in 2017 nog niet mogelijk, gewoon omdat het gebied nog te zeer in ontwikkeling was. Wel was er sprake van kolonievorming: grote aantallen visdieven, tientallen kluten en honderden kokmeeuwen zaten in groepen door elkaar te broeden. Zelfs zeker twee broedgevallen van de dwergstern, uniek zo ver in het binnenland! Eind augustus verzamelden zich tot wel tienduizend exemplaren van de oeverzwaluw boven het eiland. Interessant is het om te lezen hoe Jan van der Winden onderzoek deed naar het broedsucces bij de visdieven. Het afgelopen jaar hebben Inge en haar ploeg al meer dan 90 vogelsoorten waargenomen.

Erna Koelman 'PTT-telingen Oostvaardersveld'. Weten we allemaal nog wat een Punt-Traject-Telling is? De telroute kent 20 vaste telpunten waar precies vijf minuten wordt geteld. Alle vogels, ook voorbivliegende, tellen mee. Het leverde het afgelopen jaar 135 soorten op.

De Kruisbek jrg. 60 (5) nov. 2017, *Vogelwacht Utrecht*.

Ype Hoekstra en Wim van de Vegte komen met een overzicht van de 'Midwinter Roofvogeltelling 2017' in de provincie Utrecht. Hierbij is de buizerd met 428 exemplaren de aanvoerder (80%). De andere soorten volgen op grote afstand: torenvalk op 13% en

slechtvalk (16 ex.) op 3%. Martijn van Tol ziet vanuit zijn huis bij de Oranjebrug leuke soorten. Om eens wat te noemen: de kleine mantelmeeuw, de Pontische meeuw en de zwartkopmeeuw. Henk Tromp schrijft een reportage met mooie foto's over de balts van korhoenders in Nationaal Park Hamra in midden-Zweden.

Limosa jrg. 90 (1) 2017.

Dat dit decembern timer het enige dit jaar verschenen uitgave is, heeft te maken met een redactionele vernieuwing. Jouke F. Altenburg *et al.* 'Frequente tellingen en kleuraflezingen illustreren het belang van de Everdingerwaard voor grutto's'.

Wanneer je, met data onderbouwd, het belang van een natuurgebied of plas wil aantonen, dan komt in een serie wekelijkse tellingen het hoogste aantal in de reeks, niet overeen met het aantal vogels van een bepaalde soort, dat feitelijk gebruik maakt dit gebied.

Doordat er dagelijks vogels bijkomen en ook weer wegvliegen ligt dit aantal zeker 40% hoger dan dat hoogste aantal. Tim van Nus & Romke Kleefstra. 'Voorjaars- en zomerdieet van slechtvalken in relatie tot voedselaanbod op de oostelijke Waddeneilanden'. Uit prooiresten blijkt

dat op Rottumeroog en Rottemerplaat in de 'dalperiode' (in de zomer komen er weinig trekvogels langs) vooral postduif, steltloper (o.a. bonte strandloper) en spreeuw op het menu staan. In de winter vormen andere steltlopers (rosse grutto, kanoet) de hoofdmoot.

A. de Jong *et al.*. 'Het eerste broedgeval van de visarend in Nederland' in de Brabantse Biesbosch. Joost van Reisen. 'Dynamiek in de verspreiding van de graspieper in Berkheide'. Berkheide is een 1700 ha. groot duingebied aan de Nederlandse Noordzeekust tussen Scheveningen en Katwijk. Het ligt grotendeels in de gemeente Wassenaar en vormt samen met Meijndel het Natura 2000 gebied Meijndel & Berkheide. Toen waterwinning niet meer mogelijk was, is de oorspronkelijke toestand met meer stuifduinen hersteld. Hoewel de landinrichting gunstiger werd voor soorten als tapuit en graspieper, was er afname. Mogelijke oorzaak: de toegenomen recreatiedruk in combinatie met gifstoffen in de grond.

Het Vogeljaar jrg. 65 (4) 2017, *Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming*.

M. Boer. 'De Nederlandse vogelfamilies', deze aflevering gaat o.a. over uilen (13 pagina's). Sander

Terlouw. 'Einde van de aalscholver als broedvogel in de Biesbosch?' Oorzaak: aantasting van de nestbomen door vogelpoep (guano) en klimop.

Maarten Verrips. 'Broedende meeuwen in de stad' Op drie flats op de grens van Leiden met Voorschoten zag de auteur de aantallen zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen sinds 1999 toenemen. Wat zoeken ze in de stad? Voedsel zou je denken, maar dat bestaat ook voor deze stadsbroeders voor meer dan 80% uit zeebanket, daarin dus geen verschil. Voor ongebreidelde toename hoef je ook niet bang te zijn, er is kortom geen enkele reden voor bestrijding.

't Zwaalfje jrg. 3 (4) nov. 2017, *VWG Berkelland*. J. Korenromp.

'De slechtvalk op de Grolse Calixtustoren' Bij het verzamelen van prooiresten valt het grote aantal houtsnippen op.

Jos Korenromp volgde het wel en wee van een familie torenvalk. Wegens voedselgebrek hebben vijf jongen het niet gered.

Vraag:

Wie van onze leden is ook lid van de Amsterdamse VWG? Voor deze rubriek is het juist interessant om te lezen hoe het met de vogels gaat in de gebieden die grenzen aan ons werkgebied. Paul Keuning wil daarom De Gierzwaluw van u lenen, zodat we dat blad ook kunnen bespreken onder het kopje 'Literatuur'.

WIJZIGINGEN LEDENREGISTER

Selectieperiode: 01-10-2017 t/m 31-12-2017

Nieuwe leden:

Bosman, J. (Baarn)
Goudriaan, M. (Ankeveen)

Drunen, M. van (Hilversum)
Jong, W. de (Nederhorst Den Berg)

Gerretsen, E. (Naarden)
Spruit, J. (Ermelo)

Opgezegde leden:

Dagelet, C. (Maartensdijk)
Ling, A. van (Bussum)
Stegenga, A. (Hilversum)

Dekker, J. (Soest)
Oorschot, I. van (Naarden)
Stoffels, M. (Oudeschild)

Kuile, S.E.M. ter (Bussum)
Senteur, P.J. (Huizen)
Veelen, J. van (Amersfoort)